

## Nyitogató

### *Ablak Tibetre*

A tél lakásba szorult tespedtsége után alig van jobb dolog, mint ablakot tární. A beáradó friss levegő élettani hatásához hasonló effektusokat vizsgálhatunk az *Ablak Tibetre* című kötet kapcsán – két értelemben is. Egyfelől mennyiben képes üdítően hatni a magyar olvasóra, másfelől mennyiben új a hagyományos tibeti szövegekkel szemben? Mindkét kérdésre választ kapunk a könyvvel történő ismerkedés során.

Mint azt Madaras Takács Réka kötetzáró tanulmányából megtudjuk, 1950 előtt tibeti nyelven csak vallásos szövegek születtek, s még ezt követően is három évtizednek kellett eltelnie, hogy megszülessen a modern tibeti irodalom, amely a politikai hatalom kínálta marxista esztétikát képes levedleni. A '80-as években fellépő, 20-as éveiben járó nemzedék már a modernitás és a hagyomány konfliktusára figyel, az úton levésre, az ebből adódó köztes létre, léthelyzetre. Nemcsak a rendszer szocialista realizmus és forradalmi romantika irodalmi megjelenítésére irányuló elvárásaival szakít, hanem a klasszikus skolasztikus stílussal is, amennyiben szövege az élőbeszédhez közelít. Másfelől korábban nem létező műfajokat – regény, novella stb. – honosít, szinkronba kerül a világirodalmi tendenciákkal.

A kötetben szereplő tíz szerző közül néhány (Alai, Geyang, Tashi Dawa, Yang Zhen) a „kulturális forradalom”



nyelvén – amely majd egy fél évszázadon keresztül a tibeti oktatás kizárólagos nyelve is – publikál, mintegy közvetítő szerepet vállal a kínai társadalom felé. Alai – Kína legnagyobb irodalmi elismerése, a Mao Dun Irodalmi díj (2000) első tibeti kitüntetettje – *Szélfúttá legelő* című elbeszélésében a felelősség különböző aspektusait veti fel egy

olyan világra kivetítve, ahol a „csend – a legerősebb védelem a természet erőivel szemben” (92). Írásában a himalájai hágó és a hóihar fogságában három ember, valamint lovaik ragadnak. A fiú (akit az öreg postás azzal eresztett útjára: „Bármi történjék is, ne állj meg [...] Különben, különben... holnap az aszott ajkad mögül kivillanó fogsorodra kel fel a nap” (94)), a szerzetes, aki buddhista hitét a kolostori élet állami felszámolását követően is megtartotta, és „hitehagyott” útítársa. A fiú többek közt Whitman költészetének „mantrázásával” dacol az időjárással, elerőtlenedett lováról leveszi a málhát és maga kezdi cipelni, majd amikor a levelek közé kap a metsző szél, kabátjával védi a küldeményt, s mikor ereje elfogy, lovával húzatja a bebugyoláltat és összefagyott testét. Akár élete árán is felelősséget vállal a reá bízott hegyi faluba történő kézbesítéséért. Szintén az ember be- vagy nem beteljesített feladatáról folyik a szó a szerzetes és társa között, miközben szimbolikus halálaikat vetítik egymás



elé, tüzet próbálnak gyújtani a vihar és az éjszaka hidege ellen. Alkalmi táborhelyükről érzékelik a bajbajutott idegen lovának segélykérő nyerítését. Azzal, hogy megmentik a fiút, megmentik önmaguk is – nem csak azáltal, hogy a fiú öngyújtójával sikerül tüzet gyújtaniuk, s így elkerülni a fagyhalált, hanem a sorsban való osztozás, a felelősségvállalás miatt is.

A másik csoportot azok alkotják, akik elsősorban tibetiül, Tibet irodalmi nyelvének megteremtése céljával írnak. Miképpen Puntsog Tashi, nevelni akarnak, „felhívni a figyelmet a társadalmi problémákra” (292), egyszerű, világos nyelvvezetükkel népszerűsíteni az olvasást. Sebo *A csónak* című elbeszélésében az örök visszatérés buddhista gondolatát fogalmazza bele egy kirándulás történetébe, melyhez és melyből révész segítségével kell átkelni nap-nap után, mintegy bejárni a nirvána bekövetkeztéig tartó életutakat. Tsering Döndrup *Fergeteges közönségsiker* című munkájában a hagyományos tibeti delog (élők közé visszatérő holt lelkekről szóló történetek) témához nyúl, s azt konvertálja át. Művében a Holtak Ura elé került megyei kormányzó lelkének testébe való visszatéréseért korteskednek. A korrumpálódott világban a halál mintegy elértekte-leníti, fizetőképességétől, hatalmi pozíciójától megfosztja az embert. De a túlvilág sem működik másképp. A kapuőrök, a döntéshozók megvesztegethetők. Még a legfőbb úr is hezitál és „szakértőket” kér fel annak eldöntése érdekében, hová sorolja Lozang Gyacot. A „per” során a fehér karma-angyal szűkre szabott vé-

dőbeszédeit rendre tromfolja a fekete karma-ördög, s az elkövetett gazságok tucatját tárja fel. Hiába a bölcs tézis – „akik közömbösek a karma törvénye iránt, olyanok, mint a fűszál az agyagfalon, arra dőlnek, amerről a szél fúj” (205) –, Alak Drong Rinpocsé is – kolostora számára némi további haszon elérése reményében – beveti szerzetesi képességeit az elhunyt túlvilágról történő visszahozatalára. Végül eredményesen korteskedik, a Holtak Urától hazatérve a halottra lehel, s ezzel föltámasztja azt. Ám „néhány nap múlva a Holtak Urának eszébe jutott, vajon mi a helyzet Lozang Gyaco bűnbánatának és erénygyűjtésének ügyével? [...] látja, hogy Lozang Gyaco olyan lett, mint akit veszett kutya harapott meg. [...] a Tan Királya pedig rettentő haragra gerjedt, kinyújtotta kezét, nyakon csípte Lozang Gyacot, s a Pokol üstjébe vetette. Ezt látva a közönség fergeteges tapsba és éljenzésbe tört ki” (216).

A szokatlan, misztikummal átszótt, vagy a tibeti világ nyerseségét kegyetlen realizmussal ábrázoló elbeszélések ugyan „mellbe vágóak” – miképpen Geyang apácátörténete vagy Puntsog Tashi vándorának kocsmái találkozása gyermekével és egykori asszonyával –, s lezáratlanságukkal továbbgondolkodásra ösztökélnek, inkább nyomasztóak, mint felüdítőek. Ugyan tartalmukban elérik a művészettel kapcsolatosan kialakított határképzetünk, ám ez a határ túlságosan ködös marad ahhoz, hogy borzongásunk feloldja a tavasz katarzisa.

(Noran, Budapest, 2008)

